

TONE WRABER

MALO POLJE V JULIJSKIH ALPAH

(Predlog za zavarovanje)

Klasično obdobje triglavske planinske zgodovine se je odvijalo na južni strani Triglava. Obširni svet med Triglavom in Bohinjskim jezerom je razmerna lahko dostopen, v poletnih mesecih pa je zaradi planin tudi precej obljuden. Če pomislimo, da je bilo planšarsko življenje nekoč še dosti bolj razvito in da so številni iskanci železove rude pretaknili vsak kot v svojem območju, ni čudno, da so tudi naravoslovni raziskovalci Julijskih Alp začeli zahajati najprej v te kraje. Tukaj so delovali Scopoli, Hacquet, K. Zojs, Hladnik, Fleischmann, Engelthaler, Paulin, Justin, Glowacki, Dolšak in še številni drugi. Zlasti Velo polje je bilo privlačno, saj ima lepo lego pod samim vrhom Triglava, bogato planino in obilico vode, za botanika pa skriva tudi nekaj zanimivih redkosti. V tem pogledu je posebej zanimivo Malo polje, ki leži malo južneje od Velega polja.

Od njega oz. travnate ravnice Poljane ga loči težko prehodni močno zakraseli in z redkim macesnovim gozdom porasli hrbet Repačja. Na vzhodno stran se pobočje strmo dviga proti Bohinjskim vratcem, na jug ga zapira Razorje, ki je po zakraselosti in vegetaciji podobno Repačju, na zahod pa Malo polje položno prehaja čez Mišeljso planino v Mišeljso dolino.

Ravnica Malega polja leži 1650 m visoko, čezenj se v številnih zavojih vijuga majhen potok. Vsa ravnica je močvirna, najbolj pa njen najzahodnejši del, ki se amfiteatralno razširi. Na južnem kraju tega dela izginja potok, ki je morda prvi izvir Mostnice, v zemljo.

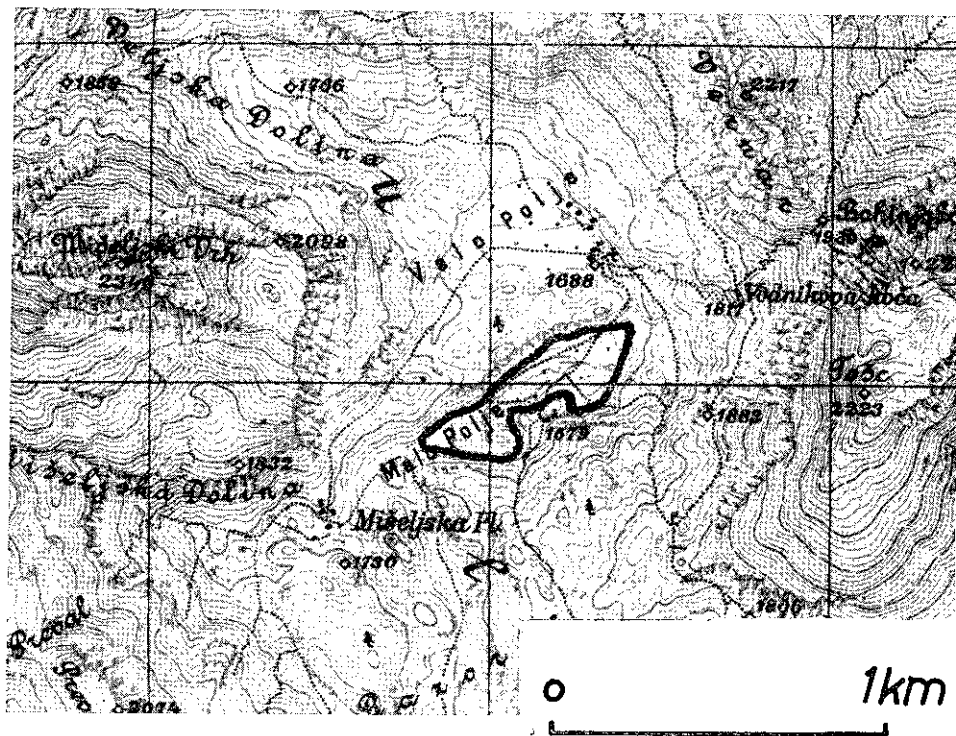
Botanični opis močvirja na Malem polju je dal Paulin (1915: 28—29), ki navaja naslednje mahove, praprotnice in cvetnice (nomenklatura je nespremenjena po Paulinu):

Gymnocolea inflata, *Ceratodon purpureus*, *Dicranella schreberi* var. *lenta*, *Fissidens osmundoides* var. *microcarpus*, *Dissodon splachnoides*, *Tayloria serrata*, *Splachnum sphaericum*, *Pohlia nutans*, *Bryum affine*, *B. carniolicum*, *Aulacomnium palustre*, *Amblyodon dealbatus*, *Climacium dendroides*, *Calliergon Richardsoni*, *Stereodon callichrous*;

Equisetum palustre f. *nanum*;

Eriophorum Scheuchzeri, *E. angustifolium*, *Trichophorum austriacum*, *Heleocharis pauciflora*, *Carex pulicaris*, *C. grypos*, *C. Goodenoughii*, *C. Oederi*, *Juncus alpinus* var. *mucroniflorus* et f. *pygmaeus*, *J. filiformis*;

Polygonum viviparum, *Caltha* sp., *Saxifraga stellaris*, *Parnassia palustris*, *Potentilla erecta*, *Sibbaldia procumbens*, *Ligusticum mutellina*, *Epilobium palustre*, *E. alsinefolium*, *Soldanella minima*, *Gnaphalium supinum*.

Slika 69. Malo polje z okolico (Po specialki 1 : 25.000)

Nekaterih rastlin, ki uspevajo na Malem polju, Paulin ne navaja. Zlasti pomembni sta pritlikava breza (*Betula nana* L.) in mala mladomesečina (*Botrychium simplex* Hitchcock).

Malo mladomesečino je na Malem polju odkril l. 1900 Glowacki, ponovno smo jo našli l. 1959 (T. Wraber 1962). Ta redka praprotna uspeva v Sev. Ameriki in v Evropi, in sicer v deželah okrog Vzhodnega morja. Dvoje osamljenih nahajališč je na Korziški in v Bosni. Tudi v Alpah je ta praprotna velika redkost in je njeno nahajališče na Malem polju edino v Sloveniji.

Pritlikave breze na Malem polju žal ni več. Njeno izginotje je razložil Šercelj (1963), ki je palinološko preiskal Malo polje. Ugotovil je, da je bilo na Malem polju nekoč visoko barje, ki je verjetno začelo nastajati pred približno 2500 leti. Oligotrofno visoko barje je primerno rastišče za pritlikavo brezo. Te pa danes na Malem polju ni več, ker tudi visokega barja ni več. Šercelj je mnenja, da so njegovo šoto porezali pastirji in jo uporabljali za nastilj in za tesnjenje rež v stajah in stanovih. Z odstranitvijo šote je nujno morala izginiti tudi pritlikava breza. Ker pritlikavo brezo navaja leta 1844 Fleischmann in ker jo je za herbarij nabral Dolliner (nabrani primerki so v herbariju ljubljanskega Prirodoslovnega muzeja), je verjetno, da vsaj zadnji ostanki barja niso bili odstranjeni prej kot ok. l. 1860 (T. Wraber 1963). Iz tega primera vidimo, kako je zaradi človekovega delovanja izginila

velika botanična dragocenost slovenskega ozemlja.

Paulin je pozneje v svoji eksiklatni zbirki *Flora exsiccata Carniolica* pod št. 1700 izdal tudi kimasti vrbovec (*Epilobium nutans*), katerega edino znano nahajališče v Sloveniji je prav tako na Malem polju.

Ne da bi podali natančen in vsestranski opis Malega polja, predlagamo, da se Malo polje proglasi za botanični rezervat, kar utemeljujemo takole:

Malo polje predstavlja v pokrajinski sliki Julijskih Alp enkratni prizor. Na površju tekoči potok ustvarja močvirje, ki je ustrezen biotop za številne redke mahove, praprotnice in cvetnice. Razen tega je to močvirje neprecenljiv arhiv zgodovinskega razvoja vegetacije v tem delu Julijskih Alp in je zato zelo pomembno za palinološka raziskovanja. Starost sedimentov je tukaj višja kot starost sedimentov barja pri Triglavskih jezerih (Šercelj 1962).

Pregled na terenu naj bi točno določil obseg zavarovane površine in uvedel njeno vsestransko znanstveno preučevanje.

STONE WRABER

MALO POLJE IN THE JULIAN ALPS

(Proposal for protection)

The little plain Malo polje on the southern side of Triglav along which a brook is running and is therefore very much swampy is the habitat of several rare and ecologically specialized plant species. Especially must be mentioned the species *Botrychium simplex*, *Betula nana* and *Epilobium nutans*. Unfortunately *Betula nana* doesn't grow on Malo polje any more, though its former habitat there has been ascertained by a citation in literature and by herbarium specimens. According to palinological investigations (Šercelj 1963) we can conclude that shepherds have by and little removed the peat from the moor where formerly *Betula nana* has been growing. Because of the view of the country which is unique for the Julian Alps and in account of many rare plants the declaration for a botanical reserve on Malo polje is proposed.

STONE WRABER

MALO POLJE IN DEN JULISCHEN ALPEN -- EIN BOTANISCHES RESERVAT

(Vorschlag zum Schutz)

Die kleine, wegen eines aus der Oberflache fliessenden Baches stark versumpfte Ebene Malo polje (1650) auf der Suedseite des Triglav birgt mehrere seltene und oekologisch spezialisierte Pflanzenarten. Besonders erwaehnenswert erscheinen die Arten *Botrychium simplex*, *Betula nana* und *Epilobium nutans*. Leider ist *Betula nana* nicht mehr zu finden, obwohl ihr ehemaliges Vorkommen auf dem Malo polje durch eine Literaturangabe und das Vorhandensein der Herbarbelege gesichert ist. Aus den pollenanalytischen Untersuchungen von Šercelj (1963) kann man schliessen, dass die Hirte den Torf des Hochmoores, wo einst *Betula nana* vorhanden war, almählich ausgerodet haben. Wegen der für die Julischen Alpen einzigartigen Landschaft und des Reichtums an seltenen Pflanzen wird eine Naturschutzbestimmung für Malo polje vorgeschlagen.

МАЛО ПОЛЕ В ЮЛИЙСКИХ АЛЬПАХ — БОТАНИЧЕСКИЙ ЗАПОВЕДНИК

(Внесенное предложение)

Небольшая равнина Мало поле на южной стороне Триглава, по которой течет ручей и которая поэтому довольно бодотиста, является местонахождением многих редких и экологически специализированных пород растений. Особо надо упомянуть *Botrychium simplex*, *Betula nana* и *Epilobium nutans*. К сожалению, *Betula nana* здесь больше не растет, хотя, судя по литературе и по экземплярах в гербариях, она здесь раньше была. По палинологическим исследованиям (Шерцель 1963) можно судить, что пастухи понемногу устранили торф, на котором росла *Betula nana*. Изза вида местности, единственного того рода в Юлийских Альпах, и изза многих редких растений вносится предложение, объявить Мало поле ботаническим заповедником.

LITERATURA:

- Gams, I., 1962: Velo polje, tako kot je in kot naj bi bilo. Plan. vestnik 62.
 Paulin, A., 1915: Über einige für Krain neue oder seltene Pflanzen und die Formationen ihrer Standorte I. Carniola 6/3-4. Separatum.
 Šercelj, A., 1962: Zgodovina gozda v Dolini triglavskih jezer. Varstvo narave 1.
 — & Gams, I., 1963: Palinološke in hidrološke preiskave na Malem polju (rokopis).
 Wraber, T., 1962: Mala mladomesčina v Julijskih Alpah. Proteus 24.
 — 1963: Dve botanični beležki. Plan. vestnik 63.